

INA MUTIKAINEN

UNOHDUS

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Sitaatit Anton Tšehovin teoksista on suomentanut Eino Kalima (*Vanja-eno*) sekä Juhani Konkka (Musta munkki ja Sotamies Gusev).
Sitaatit Dostojevskin teoksesta *Rikos ja rangaistus* on suomentanut Juhani Konkka.

Sivun 5 motto on katkelma Absoluuttisen Nollapisteen kappaleesta Eräät tulevat juosten. Sanat Tommi Liimatta, 2002,
© Love Kustannus Oy / Diu Dau Records Oy.

Copyright © Ina Mutikainen ja Kustannusosakeyhtiö Otava, 2024

ISBN 978-951-1-47230-8

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

Kansa ei pelkää. Kansalla ei ole muistia.
Kansalaiset joudutaan tunnistamaan hampaista.

Absoluuttinen Nollapiste: *Eräät tulevat juosten*
Tommi Liimatta, 2002.

PROLOGI

Ei ole sinustakaan, Gusev, eläjäksi tähän maailmaan.

--

Ihmisen, joka pian kuolee, tuntee heti.

Kun vuosien päästä lojumme Rankalammella mökin parvella, viihdytämme toisiamme lukemalla ääneen novelleja, *Sotamies Gusevia* ja muita vanhoja suomennoksia. Silloin Leo kertoo, kuinka saapui Suomeen. Se on karmiva tarina, mutta haluan kuulla sen taas.

Aurinko laskee kesällä myöhään mutta lopulta nopeasti, tiedämme sen Leon kanssa molemmat, mutta hän kertoo sen silti kuin uutisen. He lipuivat Koljan kanssa 70-luvun Bluebirdilla lyhyeltä avomeripätkältä kohti saaristoa, joka jää Helsingin matalan ja mantereen väliin. Valkopunaisen majakan jälkeen Kolja sanoi, että piti laskea purjeet. Piti odottaa pimeää. Kolja antoi säkin ja käski aloittaa valmistelut.

Sotamies Gusevissa kuvaillaan, että purjekankaaseen kie-

dottu ihminen näyttää aivan porkkanalta tai retikalta: ” – pääpuoli on leveä, jalkapuoli kapea”. Leo kertoo, että mies oli nuori ja siro, mutta kevytkin ihminen tuntuu kuolleena painavalta. Kolja sanoi, ettei säkkiä saanut sulkea liian tiukasti. Se saisi lopulta nousta pintaan.

”Ei ollut vaihtoehtoa”, Leo vakuuttaa itselleen.

”Ei se ollut sun vika”, vastaan. Koetan vaihtaa puheenaihetta, ehdottaa jotain muuta tekemistä. Voisimme katsoa *Kylmis*-dvd:tä läppäriltä? Akku varmaan riittäisi pariin jaksoon. Mutta Leo ei halua, hän on nähnyt ne kaikki jo niin moneen kertaan.

Omituista, että en koskaan tavannut Koljaa enkä edes puhu hänen kieltään, mutta pystyn silti kuvittelemaan, millainen puheääni hänellä on. Tai oli? Ei kovin matala, mutta sitäkin käheämpi.

Omituista, että ihminen on ommeltu purjekankaseen ja lentää pian aaltoihin. Näinköhän meille käy itse kullekin samoin?

Kun aurinko oli laskenut, Kolja käski purjehtimaan lähemmäs mannerta. Leo kertoo pelänneensä, että he ajautuisivat pimeässä jonkin isomman laivan väylälle. Vasta Harmajan jälkeen Kolja tönäisi säkin veneen laidan yli mutta ei vieläkään suostunut käynnistämään konetta. Siitä olisi lähtenyt liikaa ääntä. Kolja kehotti Leoa ottamaan lääkkeitä ja keksimään itselleen uuden nimen.

Vahto peittää hänet, tuokion ajan hän näyttää kuin pitseihin verhotulta, mutta vain silmänräpäys – ja hän katoaa aaltoihin.

En vieläkaan tiedä, mikä Leon nimi oli ennen tätä kaikkea.
Hän ei suostu kertomaan.

1

Kun se alkoi, kuvittelin, että tulen muistamaan siitä kaiken. Ajattelin että nykyhetki saisi merkityksensä vasta tulevaisuudessa – osana jatkumoa, joka etenee, kiihtyy ja vaimenee, jolla on alku, keskikohta ja loppu ja josta muistaisin ne kirkkaimmat ja merkityksellisimmät käännekohdat.

Mutta ei se ollutkaan niin helppoa. Elämä olikin lopulta aina vain seuraavan aterian suunnittelua, siirtymistä paikasta toiseen, kulkuvälineiden odottelua ja sen miettimistä, mitä pitikään tehdä seuraavaksi – elämä olikin sarja huolimattomia jäähyväisiä, jossa oli tarkoitus hyvästellä jokainen kuluva hetki vuorollaan, jokainen ihminen yksi kerrallaan.

Nyt tuntuu, että olen unohtanut kaiken, minkä halusin muistaa. Kaikki se, mistä tuntuu vaikealta luopua, vaipuu nopeasti jonnekin tavoittamattomiin.

Sen sijaan kaikki se, minkä eniten haluaisin unohtaa, minkä mieluiten pyyhkisin kokonaan muistoistani, henkilöhistoriastani, koko maailman historiasta, jyskyttää ohimoita kuin naapurista kantautuva poran ääni, joka voi alkaa tai vaieta milloin vain. Ne epäolennaiset, raivostuttavat, kipeät ja häpeälliset muistot, joita en haluaisi, tunkeutuvat tajuntaan äkkiarvaamatta, valtaavat nykyhetkeni ja tarkkaavaisuuteni kuin hammassärky.

Ilta tuntui silloin erityiseltä, mutta jälkeen päin ajattelin, että se oli viimeinen tavallinen ilta. Viimeinen ilta vanhassa maailmassa. Elokuinen ilta uuden vuosituhannen ensimmäisen vuosikymmenen viimeisenä vuonna.

Kesä oli hellittänyt otteensa, mutta me yhä takerruimme sen rippeisiin ja teeskentelimme yhdessä, ettei ulkona ollut liian kylmä, vaikka aurinko oli laskenut. Kohta olisi taas synkkää ja kaikki pysyisi kyllästyttävän pitkään paikoillaan, kunnes kuihtuisi.

August sanoi usein, että jos tuli voimakas tarve valokuvata jokin hetki, oli parempi jättää kuvaamatta. Kuva ei tavoittaisi sitä, mitä hetkestä halusi tallentaa. Niitä hetkiä, joista ei saanut valokuvia, joutui katsomaan tavallista tarkemmin.

Ehkä hän oli oikeassa. Koetan palauttaa mieleeni hehkut ja kajot: omenapuihin ripustetut paperilyhdyt, pöytiin kannetut kynttilät, humaltuneen hyväntuulisuuden, pimeässä hiipuvat tupakan tulipääät. Augustin naurun, jonka tunnistin naurujen hällisevästä ja sinne tänne sinkoilevasta parvesta. Tanssiaskleet kylmenevällä nurmella ilman kenkiä ja sen, kuinka yritin muistaa koskettaa, osoittaa kiintymystä, keskittyä olemaan rakastunut tai ainakin näyttämään rakastuneelta.

Olin antanut itselleni luvan totutella ajatukseen, että tämä oli minun maailmani ja minun tavalliseni, vaikka se tuntui erityiseltä. Minä kuuluisin nyt tänne. Sinä iltana ajattelin, että haluan muistaa tämän aina, kuvia tai ei. Kai minä vieläkin haluan, ja siksi yritän.

Milena oli asunut siinä samassa talossa, samassa puutarha-kaupunginosassa koko elämänsä, kunnes oli muuttanut kom-

muuniin keskustaan joitakin vuosia sitten päästyään elokuva-kouluun. Yliopistoa ei kuulemma saa sanoa kouluksi, mutta meidän yliopistoamme sai.

Mietin aina, millaista olisi ollut kasvaa puutarhakaupungin-osassa tai ylipäänsä Helsingissä. Ehkä olisin tottunut olemaan *se yksi* enkä *yks vaan*. Tai sitten olisin vain kadonnut entistä syvemmälle nimettömään massaan.

Milenan äiti on *se yksi* ulkomaankirjeenvaihtajana-kin työskennellyt tv-toimittaja ja isä *se yksi* Ranskasta Suomeen muuttanut näyttelijä. Sinä iltana he olivat mökil-lään, jota ei kutsuttu mökiksi vaan ehkä huvilaksi. En enää ihan tarkkaan muista, vaikka kävinkin siellä joskus. Puutarhakaupunginosassa Milenan lapsuudenkodin naapu-rissa asui se yksi ikääntyvä säveltäjä, jonka varhaisia levyjä, niitä punkhenkisempiä, minun isällänikin oli ollut hyllyssä. Minun lapsuudessani mies oli tuntunut yhtä elävältä ja todelliselta kuin valtakunnallisen tv-kanavan uutisankkurit, kun taas Milenan lapsuudessa hän oli ollut etunimellä puhu-teltava setä, joka käynnisti lehtipuhaltimensa liian aikaisin viikonloppuaamuina.

”Kerro sun elokuvasta”, joku pyysi, kun oli luovuttami-sen eli sisätiloihin siirtymisen hetki. Tyttö istui maassa nurmi-kolla aivan terassilaudoituksen vieressä, paljon matalammalla kuin minä huterassa rottinkituolissani. Terassin ovelle vaelta-vat ihmiset kulkivat välistämme. Tuntui hassulta katsoa jota-kuta sillä tavalla alaviistoon.

Ei elokuvasta ollut paljon kerrottavaa. Vedin takkia tiu-kemmin päälle ja välttelin katsekontaktia.

”Milena puhu siitä tuolla, alkoi kiinnostaa”, tyttö jatkoi kurkkien ohikulkijoiden jalkojen lomasta minua kohti.

”Ehkä se tietää parhaiten. Milenahan sitä viimeisenä hinkkaa.”

Ehkä Milena tekee siitä kiinnostavan. Ehkä sankariääni-suunnittelija pelastaa lopputyöelokuvan. Yhtäkkiä se koppurainen tekele onkin eheä taideteos.

”Mutta Yle näyttää sen?”

No Yle on kiinnostunut. Alustavasti.

”Ehkä joskus jouluna myöhäisillassa. Ja näyttää ne samalla muitakin lopputöitä”, sanoin ja nousin seuratakseni muita sisään.

”Mistä se kertoo?” tyttö intti yhä vain. Tiesin, että hän opiskeli näyttelijäksi ja olin tavannut hänet joskus aiemminkin, mutta en muistanut hänen oikeaa nimeään. Hänen naamansa korosti ratikkapysäkkejä ympäri kaupunkia. Hän esiintyi tv-sarjassa, joka kertoi sarkastisista koodarimuijista ja josta kaikki sanoivat että jassoo, vihdoinkin suomalainen tuotanto, jossa on oikeasti hauskaa dialogia. Kaikki koulun käsi-kirjoittajat olivat siitä salaa tai avoimen kateellisia.

Pelkäsin koko ajan, että kutsuisin tyttöä vahingossa roolihenkilön nimellä. Jälkeenpäin ajatellen kaikki se häpeä tuntuu idioottimaiselta, koska hän ei muistanut edes sitä, että olimme joskus aiemmin tavanneet. Nyt hän tuijotti minua odottavana, suoristi jalkansa vasten kylmää maata ja sytytti tupakan. Istuuduin takaisin narisevaan tuoliin. Palelsi mutta en kehdannut jättää häntä pihalle yksin.

Niin se elokuva. No ei se kerro varsinaisesti mistään yhdestä

aiheesta. Aika kokeellinen. Ei siis mikään 'dokumentti-dokumentti', enimmäkseen arkistomateriaalia, vähän animaatiota. Enemmänkin sellainen tutkielma muistin sopimuksenvaraisuudesta, vähän tarkastellaan Chris Markerin *Sans Soleilin* väitettä, että muistaminen ei ole unohtamisen vastakohta vaan sen ääriiviivat. Että kyse ei ole muistamisesta, vaan muistia uudelleenkirjoitetaan samalla tavalla kuin historiaa.

Jotain sellaista ylevää varmaan vastasin, kun kerran olin oppinut taidekoulussa hienoja sanoja. Saatoin siteerata keskeneräistä kirjallista opinnäytetyötäni ulkomuistista vähän sinne päin.

Sisällä naurettiin jollekin vitsille, lasit kilisivät. August livahti takaisin ulos, kävi puhaltamassa tyhjenneestä pihapöydästä kynttilän sammuksiin ja lähestyi meitä viinilasi kädessään.

"Vuoden sekavin pitchaus?" hän hymähti ja laski vapaan kätensä olalleni. Sormet hipaisivat niskaa, hänen ihonsa oli lämmin.

Roolihenkilön kasvoja hallinnoiva nimetön näyttelijätyttö näytti yllättyneeltä.

"Känner ni varandra?" hän kysyi Augustilta ja jatkoi ennen kuin tämä ehti vastata. Opiskeliko Augustkin nykyään elokuvataiteen laitoksella?

"Nää, fotografi fortfarande. Sonja, tässä on Astrid, Astrid, Sonja."

Aivan, Astrid. Nousin seisomaan ja August horjahti hie-man, kun hänen kätensä valahti yläselältäni tuolin selkänojalle.

"Flickv- alltså, tyttökaveri?"

”Joo.”

Astrid nousi ketterästi maasta ja hymyili mutta ei selvästikään enää viihtynyt. ”Joo”, minä sanoin. Joo, Augustin tyttöystävä, joka ei osaa edes yhdellä kielellä kertoa, mitä hänen elokuvansa käsittelee. Mutta Astrid jatkoi:

”Kiva tavata. Miks me ei oo törmätty?”

No kyllä me itse asiassa –.

”En mä yleensä, tai siis, ehkä ollaankin joskus Milenan aiemmissa bileissä.”

Liikahdin merkitsevästi kohti ovea mutta en silti onnistunut lopettamaan keskustelua.

”Ootko säkin täältä?” Astrid kysyi.

En tietenkään!

”Helsingistä? En.”

”Tarkoitin Kumpulasta.”

Tietenkin tarkoittit. En sanonut mitään, kaivelin takin taskua ja odotin, että joku vaihtaisi puheenaihetta, mutta se on kuin pidättäisi hengitystä, sukeltaisi jään alla. Lopulta oli pakko kolauttaa pää avannon reunaan, nousta pinnalle, vetää keuhkot täyteen ilmaa, mainita kotipaikkakunta nimeltä ja sen jälkeen vielä selittää, missä päin Itä-Suomea se sijaitsee, luetella lähimmät isot mökkikunnat ja niin edelleen.

Astrid ei ollut *valitettavasti* koskaan kuullut koko paikasta.

No et tietenkään.

”Ei siitä oikein kuulekaan. Paitsi kun on vaalit: silloin yleensä mainitaan, että siellä oli taas koko maan alhaisin äänestysprosentti. Joka kerta.”

Astridista oli *ihanaa* tavata täällä edes kerran joku, joka ei ole käynyt just niitä samoja taidelukioita ja musiikkiopistoja. Hän tarjosi Augustille tupakkaa, mutta tämä kertoi lopettaneensa. Sitten he keskustelivat hetken aikaa ruotsiksi siitä, kuinka monta kertaa kumpikin oli lopettanut ja että Astridinkin kyllä pitäisi taas, kunhan syksyn yökuvaukset olisivat ohi. Luulin jo päässeeni pinteestä, mutta yhtäkkiä Astrid vaihtoi taas kielen suomeksi:

”Miksi sä et tee dokumenttia siitä kylästä? Vaikka ensi vaalien alla.”

Sössötin jotain. En oikeastaan tee sellaisia perinteisiä dokumentteja vaan esseististä elokuvaa. Seisoin omituisessa asennossa toinen jalka terassilla, toinen nurmikolla ja yritin keksiä, miten ihminen voisi siinä huojuessaan pysyä liikkeessä ja lämpimänä näyttämättä siltä, että jumppaa.

”Mutta toihan olis kiinnostavaa”, Astrid sanoi.

Enpä usko.

”Enpä tiedä.”

”Ei ehkä sun mielestä, kun oot asunut siellä, mutta ulkopuolisista varmasti.”

Äh. Joo.

”Tai sano sä August. Millaista siellä on?”

Horjahdin. Tiesin heti, mitä on tulossa. Ai siis mitä? Augustko ei ole koskaan käynyt Sonjan kotipaikkakunnalla? Kauanko te olette seurustelleet? Kaksi vuotta? Siis *kolme vuotta*, mutta ei koskaan?

”Miksi sä et halua, August?”

August, August, August. Voidaanko lopettaa tähän?

”Ei ole kutsuttu. Tai päästetty. Eihän Sonjakaan käy siellä koskaan.”

”Miksi ihmeessä”, Astrid ihmetteli.

”Sonjalla on niin paljon salaisuuksia.”

Salaisuuksia? Joo. Eli me keskustellaan tästä nyt sitten tämän ventovieraan henkilön kanssa, ihan oikeasti?

Katselin toiveikkaana oven suuntaan. Jos sieltä olisi juuri sillä hetkellä kävellyt ulos joku tuttu, olisin ehkä voinut väistää kysymyksen, mutta niin ei käynyt. Siispä yritin jäsentää jotain:

”No koska ei siellä ole enää kuin mun äiti, ja äiti on – vähän raskas. Tai erikoinen. Hyvin erikoinen ihminen. Eikä siellä sitä paitsi ketään kiinnosta.”

”No ihan varmasti kiinnostaa!”

Viime viikolla äiti ei puhelimessa edes muistanut, mitä opiskelen.

Astrid näytti jotenkin omahyväiseltä silloinkin, kun hänen kasvoillaan ei oikeastaan edes ollut mitään ilmettä. Etsin katseellani pakotietä. Keittiöstä kantautui kiivasta keskustelua ja jossain oli pantu soimaan Nick Cavea. Miten olikin joka bileissä aina se helvetin Nick Cave?

”Mä luulin, että jokaisen taiteilijan pitää tehdä sellainen omaelämäkerrallinen tilinpäätösteos menneisyydestään ennen kuin voi siirtyä käsittelemään aiheita, joista on aidosti kiinnostunut. Että se menneisyyden kohtaaminen jotenkin puhdistaa”, Astrid pohti.

Vakuutin hänelle, että ei kuule ole mitään puhdistavaa minun menneisyydessäni.

Astrid lähti etsimään juotavaa. Hyvä päätös.

”Ei tarvitse olla ilkeä kuitenkaan”, sanoin Augustille.

August näytti enemmän surulliselta kuin ärtyneeltä ja sanoi vain:

”Mä en tätä aloittanut.”

Ja aina tämä hetki palaa. En ole enää varma, halusinko muistaa tänne asti.

20.8.

Sellaisen sitten laittoivat. Tämä menee aina vain hullummaksi, joten yritän kirjoittaa kaiken ylös niin tarkasti kuin voin. Jos joku vaikka joskus kyselee. Kaikki mitä tapahtuu, kaikki olennainen siitä, mitä on tapahtunut.

Pyysin niitä toimittamaan kiireellisesti kuvat, joita tarvitsen saadakseni Chicagon presiksen valmiiksi, mutta ovella seisoikin joku poika. Ei ollut vielä kovin myöhä, joten käskin sen äkkiä rappukäytävästä asuntoon ennen kuin naapuri näkisi.

Kamalan näköinen. Posket kuopalla, hiukset vähän ylikasvaneet. Samanlainen leikkaus ja kasvojen profiili kuin neuvostoliittolaisilla jääkiekkoilijoilla joskus punakoneen kulta-aikoina. Oikeasta silmäkulmasta nenänvarren yli vasempaan poskeen kulkee rajun näköinen arpi.

On mahdotonta arvioida, onko se ikäistään raihnaisempi 16-vuotias vai laihuuttaan poikasen näköinen kolmekymppinen.

Hutera se on kuin kauriinvasa. Komensin sen istumaan olohuoneen sohvalle. Se on pitkästä aikaa ensimmäinen vieras, joka ei hätkähdä kankaan alla tuntuvia, pehmusteen läpi painuneita jousia. Tai no, ylipäänsä ensimmäinen vieras pitkästä aikaa.

Mutta se tiesi nimeni. Ei siis ole epäselvää, ketkä sen lähettivät, Kolja on tämän takana. Terveisiä Permistä, Uralin vuoriston länsirinteeltä! Koska minulla ja pojalla selvästi on yhteisiä ystäviä ja ihan melkein yhteinen kieli-kin, aloimme heti käydä hersyviä, monipolvisia keskusteluja kuin olisimme tunteneet kauankin:

POIKA: Elias?

MINÄ: Yes. I am.

POIKA: You, Elias?

MINÄ: Yes, Elias. Me.

POIKA: Otšen prijatno.

MINÄ: Finnish, yes, no?

Poika pudisteli päätään. Mitähän ne meinasivat, että minä tällä teen? *You have any document,*

message? Why did they send you? Se nyökkäsi ja alkoi kaivella reppuaan.

En tiedä miksi, mutta oletin heti, ettei sen englanninkielentaito ole kummoinen. Jotkut puhumattomat onnistuvat vaikuttamaan salaperäisiltä ja älykkäiltä, toiset ainoastaan yksinkertaisilta. Poika lukeutuu jälkimmäisiin.

Se ojensi minulle kansiollisen papereita. Valtaosa venäjäksi, kuten vähän pelkäsinkin. Miksi Kolja haluaa kiusata minua tällaisella nyt, ennen mannertenvälistä lentoa ja kaikkea sitä? Olisi vielä aika paljon tehtävää. Jotenkin ehdin jo ajatella, että olen irrottautumassa tästä kaikesta, en uppoamassa syvemmälle. Yksi esitelmä. Antakaa minun nyt vaan pitää se yksi presis ja julkaista tulokset! Pääsisin jatkamaan töitäni. Mitä tuloksia minä esittelen, jos Kolja ei pian toimita kuvia?

Koetin tiedustella, missä poika aikoi yöpyä, mutta ymmärsin hyvin nopeasti, että tämä nuori henkilö on nyt annettu minun taakakseni. ~~Se oli jotenkin niin rassukka, etten raaskinut heittää sitä ulos~~ Olin vähän huolissani, alkaisivatko naapurit kysellä, jos hädän sen rappaun.

Opetin ensimmäisenä iltana sanat *kyllä* ja *ei*, ja niitä se sitten maisteli vakavana. Toisteli: *kyllä ja ei, kyllä ja ei*. Vasta sitten tajusin kysyä sen nimeä.

POIKA: Lev.

MINÄ: Leo?

POIKA: Ei, *Lev*.

MINÄ: Leo on parempi. *Better. Lutšše*.

Sanon sitä Leoksi. Tolstoikin oli Suomessa Leo eikä Lev. Levistä tulee liikaa mieleen isä ja Leviticus ja Kolmas Mooseksen kirja, kokoelma erilaisia sääntöjä: kuinka uhrata oikein, kuinka puhdistautua synneistä ja saastasta, kuinka pestä puhtaaksi ja pyhäksi sen jälkeen, kun on uhmannut lakeja ja ryvettynyt. Ankeaa luettavaa.

Vaikka kuinka koetan olla kohtelias, poika kyllä huomaa, etten haluaisi ketään luokseni, en juuri nyt. Ehkä se kuitenkin ymmärtää, miksi saa jäädä. Pakkohan sen on ymmärtää, onhan se itsekin ollut Koljan kanssa tekemisissä. Tietää millaista tämä meininki välillä on.

Esittelen asunnon, joka tosin ei ole niin suuri, että siinä olisi mainittavasti esitel-

tävää. Mitähän poika mahtaa ajatella? Koetan nähdä koko murjun sen silmin: ovesta vasemmalla seinään kiinnitetty hutera vaatenaulakko, kapea käytävä kylpyhuoneeseen. Tuijotamme hetken hartaasti yhdessä silikonitiivisteitä, jotka ovat tummuneet lavuaarin takaa. *Try to keep this area dry*, sanon, ja muistan hetken tauon jälkeen lisätä: *Please*. Yhdessä seinäkaakelissa on halkeama, jota poika koskettaa hajamielisesti ohi kulkiessaan. Kylpyhuoneen perällä on iso, ruskea amme, jonka tulppa on kadonnut.

Petaan pojalle sängyn kirjahyllyn viereen ahdetulle sohvalle. Vastapäisellä seinustalla on ruokapöytä ja kaksi penkkiä. Pöytää ei voi juuri nyt käyttää ruokailuun eikä penkkejä istumiseen, sillä niiden päälle on kasattu paperipinoja ja kirjoja. Meinaan pahoitella mutta sitten kuitenkin en.

Kirjahylllyissä on samanlaisia pinoja mutta myös muutama kehystetty valokuva. Minulla olisi niistä toki paljonkin kerrottavaa. Kun poika katsoo niitä, se näkee vanhempieni mustavalkoisen hääkuvan sekä kuvan Eveliinasta, joka seisoo lasikuituveneeseen kannella ja puuhastelee etupurjeen kanssa. Poika ei kysy mitään, joten en sano mitään.

Eteiskäytävän seinustalla on toinenkin oviaukko. Se vie keittokomeroon, jossa melkein kaikki koneet ovat pysyneet paikoillaan siitä saakka, kun talo rakennettiin. Neuvon miten uunin luukun saa helpoiten auki ja kunnolla kiinni, se on alkanut reistailla.

Pohdin leikilläni, että varmaan hienoin lokaali, jossa olet koskaan yöpynyt. Poika luulee, että olen vakavissani. Melkein, se selittää, jos ei lasketa niitä kämppiä, joita se kiersi Jaroslavl'n Volkovin kulmilla Valjan kanssa. Niissä ei kuulemma voinut sulkea silmiään, mutta nyt poika haluaisi nukkua. Nyökään. En kysy, kuka on Valja. En kysy mitään. Jos poika tosiaan tuntee Koljan, sen parempi, mitä vähemmän tiedän.